

NÉGY ÉVTIZED UTÁN ELŐKERÜLT József Attila-kéziratok — kötetben

Mintha egy emlékkönyvet tartanék a kezemben. A vászon tarkamintás, okkerek, zöldek a virágimitációk. A lapok finomak, lekerekítettek. Szép kézírással az első oldalon: A legutolsó harcos. Továbblapozok, egy ajánlás: Kesztnér Zoltán bátyám fogadja szeretettel és szeretve. Talán széna van itt kazalra hányva: akad-e szélvihar, amely mindenüvé elvigye szagát? Ültes-sük arcunkba a villanytelepeket, érett égboltok csüggenek szívünkről: menjünk együtt az utakon, mindenki lássa, hogy mennyire barátok vagyunk. Megrázhatom fáimat, már közelednek testvéreim. De Zoltán bátyámnak mit adhatok még? Makó 1925. febr. 4. József Attila.

A makói József Attila Múzeumba a közelmúltban olyan kötetbe szedett J. A. — kézirategyűjtemény került, melyet több, mint négy évtizeden át hiába kerestek a kutatók.

— *Mi a vékonyka kötet irodalomtörténeti, filológiai érdekessége?* — kérdeztük Tóth Ferencet, a múzeum nyugalmazott igazgatóját.

— József Attila első kötete, a Szépség koldusa 1922-ben jelent meg. Következő verses könyve, a Nem én kiáltok 1924-ben látott napvilágot. Közben azonban Makón Attila szinte naponta írt verseket, ezeket egy füzetbe összegyűjtötte, és kiadásukat tervezte. Ezt a füzetet sikerült most megvásárolnunk. A könyvecske hatvanhét olyan verset tartalmaz, melyeket a költő 1923–24-ben kivétel nélkül Makón írt. E gyűjtemény jó része később bekerült a Nem én kiáltok kötetbe. A legutolsó harcos kötet tehát eddig még nem jelent meg.

— *A szakemberek tudnak-e hasonló kézirategyűjteményről?*

— Saitos Gyula, a makói születésű újságíró, emlékiratíró őrzött néhány füzetnyi József Attila-kéziratot. A makói múzeum tulajdonában vannak a Versek 1922–23 című kötettervezet, és tudunk arról, hogy a költő 1924. novemberében is készült megjelentetni egy kötetet A villámok szeretője címmel.

— *Miért vethette el a Legutolsó harcos című kötet kiadását József Attila?*

— Gondolom... ennek elsősorban anyagi okai lehettek. De az is elképzelhető, hogy a költőben eszmeileg tovább érlelődtek a versek. Mire sor került volna a nyomtatásra, már újra válogatott közöttük. Így a Nem én kiáltok kötetben ciklussá vált a tervezett kötet.

— *Legutóbb mikor hallattok magáról ez a kézírtos könyv?*

— Galamb Ödön a József Attila élete nyomán című könyvében 1941-ben megjelent egy függelék. Ebben a költő több kiadatlan versét közli Radnóti Miklós jegyzeteivel. A gyűjtőmunkában Szabolcsi Gábor szegedi bölcsész-hallgató működött közre. Ekkor tesznek talán először említést A legutolsó harcos kézirathoz. Ennek több darabja akkor meg is jelent. Majd ugyanerről a válogatásról Scheiber Sándor ír a Magyarok 1946/11-es számában. Megtudjuk, hogy József Attila tanulóvárosában még tekintélyes kézírtos anyag található. Említi, hogy ifjabb Kesztnér Zoltán birtokában — akinek apja a makói villanytelep igazgató főmérnöke, J. A. egyik legmelegebb szívű pártfogója — két kézírtos versesfüzet van. Az egyik a Versek 1922–23, a másik pedig A legutolsó harcos. Ez utóbbi kézirategyűjtemény tulajdonképpen 1946 óta hozzáférhetetlen. Sokan és sokfelé keresték.

— *Hogy sikerült a nyomára bukkanni?*

— Ez a kötet egy Makóról elszármazott lokálpatrióta tulajdonába került. Tulajdonképpen tavalyelőtt kezdtük meg a vásárlást. A saját anyagi erőnk kevésnek bizonyult. Apró Antal országgyűlési képviselő gyermek- és ifjúkorában Makón élt a Kazinczy utca 3. szám alatt. Velük átellenben lakott Espersit János, ahol gyakran tartózkodott József Attila. Valószínű, hogy ezek az élmények is inspirálták Apró Antalt, amikor felajánlotta segítségét a hagyaték megvásárlásánál.

— *Mi lesz a folytatás?*

— Tervezzük a kötet hasonló kiadását. A Hazafias Népfront és a Helikon Kiadó egyaránt mutat érdeklődést. Tárgyalunk a Helikkonnal.

— *A könyv felbukkanása mit jelenthet a kutatóknak?*

— Ez a kötet ősforrásként szolgálhat. Segítheti a József Attila-életmű jobb, teljesebb megértését. A filológusok most már elvégezhetik az összehasonlító elemzéseiket. Összevethetik a különböző változatokat.

— *Lehet-e rekonstruálni azt, hogy József Attilában mi szülte e kötet gondolatát?*

— Attila könnyen belelkesült. A Szépség koldusa után talán közelebbi kapcsolatba került Koroknayval. Esetleg ő biztatta. Nem tudni, a kis kevésnek bizonyult. Apró Antal országgyűlési képviselő szegedi. Tény, hogy amikor lemásolhatta a A legutolsó harcos-t — 1924 októberében — már beíratkozott a szegedi egyetemre. A kézírtat nagyon gondos, látszik nyomdai használatra készült.

— *Gyakoriak az ilyen típusú kézírtatok?*

— A József Attila-kéziratok jó része megsemmisült a nyomdai felhasználás után. Ezért becses példány A legutolsó harcos.

— *Mikor várható J. A. eme posztumusz kötete?*

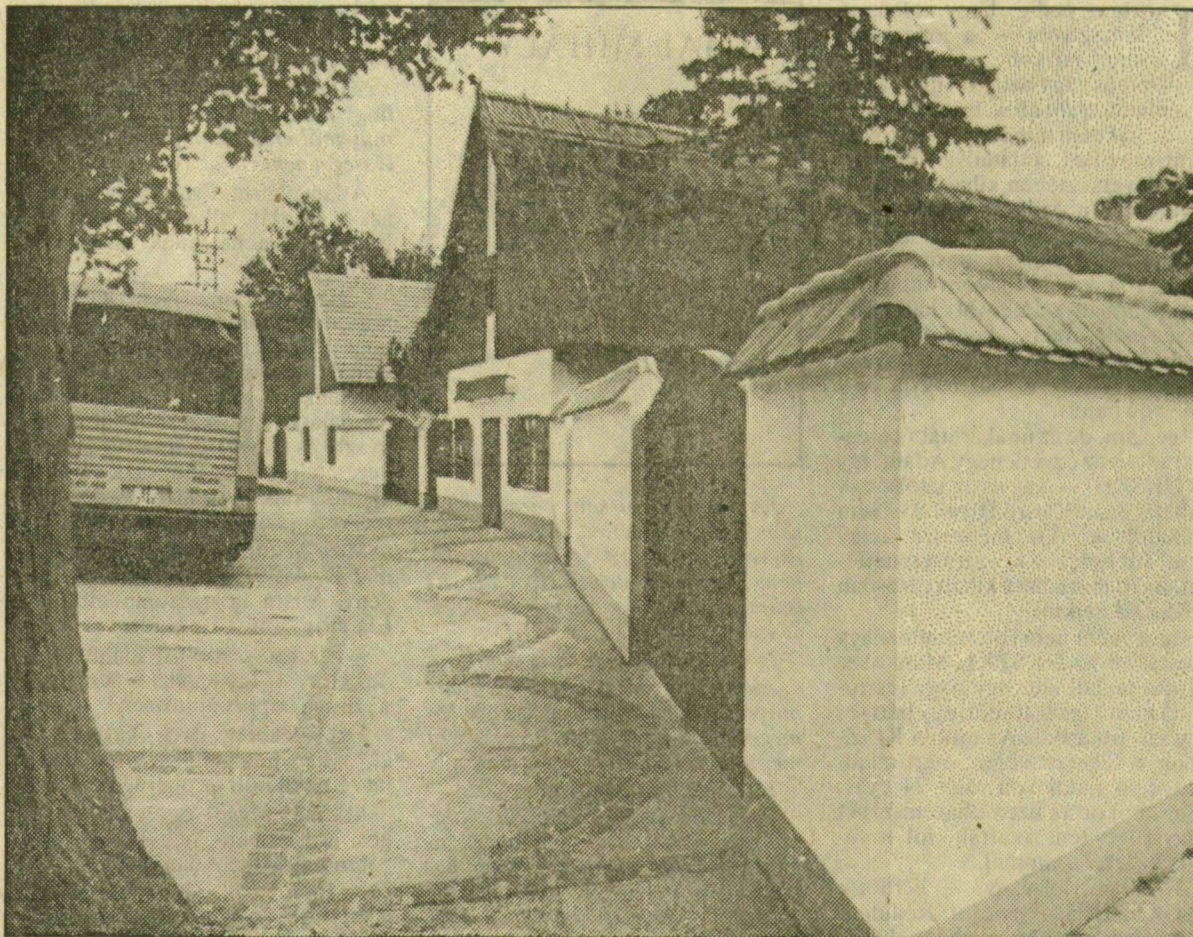
— Talán az év végére megjelenik.

BODZSÁR ERZSÉBET

BALOG JÓZSEF

Helyiségellenőrzés

nem vagyunk itthon
az ajtón a cetli
az ajtóra is kitettük
nem vagyunk itthon
hiába jönnek
először kopognak
azután csöngötnék
rángatják a kilincset
nem vagyunk itthon
ott a cédula
el kellene olvasni
merre járunk
berúgják az ajtót
legközelebb levesszük a névtáblát
levesszük az ajtót
tessék
ne kelljen az éles lemezek
veszélyes szilánkok között
a drága egyenruhát
valamint a kíváncsi szomszédok
zaj durvaság
legközelebb maja mindent kitarunk
lássák nem vagyunk itthon
nem vagyunk itthon
nem vagyunk

Kalocsai képeslapok

A szomszéd rétje mindig zöldebb.

Ez a mondás jutott eszembe, amikor az idegenforgalmi szakemberek társaságában Kalocsára utaztam. Több megye utazási irodájának képviselői adtak egymásnak randevút a Bács-Kiskun megyei kis városban. Kalocsa azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy évente 30–40 ezer turistát lát vendégül. Teszi ezt olyan körülmények között, hogy a puszták közepén elterülő településnek jelenleg még csak egy szállodája van, ahol legutóbb az albán utánpótlás labdarúgó-válogatott játékosai egyetlen éjszakát sem akartak eltölteni elavultsága miatt. Ám van más szálláshely magánkezdemenyezésből. A krónikához tartozik, hogy a főtéren egy régi épületet korszerű hotellel alakítanak át és így intézményesen is megoldják a régióta vajdó gondot.

A két főutcát járva eszembe jutott egy másik bölcs mondás is: minden relatív. Egy kopasz ember fején tíz hajszál kevés, ugyanennyi egy tál levesben sok. A városban megforduló 30–40 ezer idegen eltörpül a Balaton melletti vendéginvázió mellett. Ám az alig 20 ezret számláló településen ez a lokális turizmus grandiózus mutatványnak számít.

A környező megyéből érkező utazási irodák vezetői elámultak azon, hogy Kalocsát miképp kapcsolták be a nemzetközi idegenforgalomba. Jellemző és tipikus példa: jövő nyáron már közvetlen vonatjáratok érkeznek Stuttgartból, így valószínű, hogy tovább növekszik az eddig is jelentős forgalom. A városka utcáin már eddig is alig férnek el különböző felségjelzésű autóbuszok, mert egy-egy napon annyi jön, hogy gondot okoz a parkolás.

Mit „esznek” Kalocsán? Hiába sétáltam végig a két főutcán, okosabb nem lettem. Pedig megnéztem a gyönyörű szép barokk templomot, ahol éppen egy orgonahangversenyt hallgatott a népes NSZK-beli turistaszereg, elmentem a virágokkal kipingált vasútállomásra is, ahol valóban a szemet gyönyörködtető látvány fogadott, megnéztem a nosztalgikus hangulatú paprikamúzeumot és kívülről körbejártam a püspöki palotát, ahová turistát nem engednek be. Többé-kevésbé ennyi a látnivaló s nem több. Kalocsán működik még az ország egyetlen női börtöne is, no de azt egyetlen utazási iroda sem vette a programjába, nem idegenforgalmi nevezetesség. Nem túlzás, ha azt mondom, Kalocsához hasonló építészeti kínálattal több tucat alföldi kisváros rendelkezik, de oda mégsem áramlik a vendégsereg.

Minden bizonnyal a titok nyitja a jó menedzselés, az élelmesség, az átlagon felüli üzletpolitika és a helybeliek kezdeményezőkézsége, hiszen látnivaló, hogy számos idegenforgalmi céggel kitűnő kapcsolatot alakítottak ki. A Balaton környéki

Schmidt Andrea felvételei

utazási irodák Kalocsát bevették a programjukba. Egy napra pedig a víz mellől szívesen felkerekedik a turista, ha mutatnak neki egy kis pusztai romantikát. Kalocsát jól eladták az idegenforgalmi szervezetteknek. Az egy napba sok minden belefér és végül is forgószínpad-szerűen mutatják be az alföldi életmódra és kultúrközösségre jellemző vonásokat. A japán, német, amerikai, francia... vendégnek pedig ez minden pénzt megér.

Az egynapos produkciónak a legnagyobb mutatványa a pusztai romantika. Kalocsa mellett a várostól öt kilométerre áll Juca néni csárdája. A múlt századot felidéző épü-

let udvarán — a ház felújított, átépített — népviseletbe öltözött asszonyok és lányok blúzokat hímeznek, illetve kalocsai mintákat festenek vászonra, selyemre. Természetesen a turista nemcsak lefotózza, hanem meg is veszi a sajátos viseletet. A csárdát 16 millió forintból „hozta össze” a tulajdonos. Ehhez a vállalkozáshoz állami segítséget is kapott, hiszen Kalocsa mindegyik utazási irodájának haszna van ebből a vendégfogadóból.

Az udvaron hatalmas sátor alatt színpadot alakítottak ki, ahol a jó étvágygal elfogyasztott ebéd után alföldi betyártáncot, csárdást, jár a helyi népiegyüttes. Táncos tudását nem akarom lebecsülni a kalocsai fiataloknak, de a produkció nem különleges, ám abban a milióban rendkívül hatásos és ott a vendégek szemében úgy tűnik, egyedülálló, csak Kalocsára jellemző. A különböző nációk képviselői úgy csattogatják fényképezőgépeiket, mintha a világ hetedik csodáját fotóznák. Az egészben az a szép, hogy ezt a show-t úgy adják el, mintha valóban a világ hetedik csodája lenne. A Juca néninél eltöltött idő minden szempontból kellemes, különleges és talán ez az egyik titka a nagy forgalomnak is. A körülmények szerencsésen összejatszanak, hiszen Hajós község a közelben van és a boráról híres sváb falu egy újabb napra ad programot. S hogy ott se unatkozzanak a vendégek, arról a szőlősgazdák mellett az idegenforgalom szakemberei is gondoskodnak, akik profik.

HALÁSZ MIKLÓS

